

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

COLOFON

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaal tijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens € 6,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens € 5,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie

Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong, Niko Koffeman, Norman van Swelm, Harm Niesen.

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 36 06, E-mail: ga.ellenbroek@chello.nl

Fotoredactie

Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62, Telefax (0575) 54 61 43 E-mail: studiorb@planet.nl

Vormgeving

Rob Busser (studio RB), Zutphen

Druk

Tesink bv, Zutphen

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur

L. vd. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsberg, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss.

Adviseur

G. Udo

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00, E-mail: faunabescherming@wxs.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepad 6, 1244 PS Ankeveen, Telefoon (0294) 25 13 19

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van € 8,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Ollieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

INHOUD

JULI 2002 JAARGANG 27 NUMMER 2

- 4 **Harm Niesen: Naar een verantwoord faunabeheer** Zwarte tijden voor de Natuurbescherming. Vaste rubriek.
- 5 **Harm Niesen: Nationaal onderzoek naar predatie** Wetenschappers verschuilen zich achter ondeskundige vrijwilligers.
- 6 **A.J. Cnoop Koopmans: Grutto, vos, kraai en ekster** Jagers en Weidevogelbeschermers negeren wetenschappelijke resultaten ten aanzien van predatie.
- 9 **Jan Bouterse: Structuurschema Groene Ruimte 2** Een te gemakkelijk, te globaal en te oppervlakkig overheidsrapport over de verbetering van natuur, milieu en landschap in Nederland.
- 10 **Gerard Ellenbroek: Reeën in Fryslân** Een gekleurd rapport als beleidsondersteuning faunabeheer voor de provincie Friesland.
- 14 **Reeën schieten is geen Kunst** Over de actie tegen de reeënjacht in het Nationaal Park De Hoge Veluwe.
- 14 **Arno Kerkdijk: De rioolput als eindstation** Over het trieste lot dat veel amfibieën treft op hun tocht naar het voortplantingswater.
- 16 **Pauline de Jong: Beschermd of niet beschermd?** Hoewel de Flora- en faunawet een beschermingswet beoogt te zijn, valt het met die bescherming voor veel soorten toch nog wel tegen.
- 22 **De buit van Vos(s)** Vaste rubriek
- 23 **Kroondomein: hekken op de Veluwe blijven**
- 24 **Geurt Besselink: Dassen** Vaste rubriek.

Omslag Ree (foto: Geurt Besselink).

Foto pagina 2: Rob Voss (zie pagina 16).

ZWARE TIJDEN VOOR DE NATUUR- BESCHERMING

Het is maar goed dat de pogingen van het CDA om het van kracht worden van de Flora- en faunawet uit te stellen tot na 1 april zijn mislukt. De samenstelling van de Tweede Kamer is na 15 mei inderdaad wel heel erg in het nadeel van natuur-beschermers gewijzigd. Stemmingen over de bij de wet horende Algemene Maatregelen van Bestuur zouden nu wel eens heel anders uit kunnen vallen. Het vraagteken in de aanhef kan wel weg, als de lopende kabinetsformatie slaagt. CDA, de partij van de boeren en VVD, de partij van de jagers, samen met de LPF, de partij die vindt dat er te veel natuur-gebieden in Nederland zijn.... Dramatischer kan het niet. Het lijkt wel of alle natuurbeschermers in de ogen van 'de mensen in het land' (sic) nu opeens zowel verdacht als agressief zijn. En een groot deel van de pers voedt die indruk met onverholen genoegen. De enge varkensboerenvoorman Van den Brink die op agressieve wijze sympathisanten van het

Dierenbevrijdingsfront verwijt dat ze de wet overtreden. Was hij niet zelf betrokken bij de overval op een Drents kantoor tijdens de varkenscrisis? Stel je voor dat hij onze nieuwe minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt. En wat te denken van de zielige pelsdierfokker, die uit mag komen leggen hoe hard die dierenbeschermers zijn. Die blijken namelijk niet in snikken uit te barsten als de pelsdierfokker niet mag uitbreiden. Eens te meer blijkt hoe gemakkelijk de pers zich aan kan passen aan wat zij denkt dat op dit moment het beste scoort bij het publiek. Natuurlijk zijn er ook mensen die nu pas openlijk durven zeggen wat ze altijd al vonden, maar een groot deel van de pers verlegt de sympathie net zo makkelijk van de zielige nertsen naar de pelsdierfokkers. Bijna per definitie zijn natuurbeschermers nu opeens gevaarlijke mensen. Normaal gesproken misschien wel het meest vredelievende deel van de bevolking. Hoe nu verder? We kunnen niet anders dan doen wat we altijd hebben gedaan. De feitelijke situatie met betrekking tot onze doelstellingen is immers niet veranderd. Probleem is alleen dat onze tegenstanders wat gemakkelijker dan vroeger gehoor vinden voor hun meestal onterechte klachten. Voorbeelden genoeg alweer. *'Tientallen lammeren gedood door kraaien in Drente'*. Korte tijd later blijkt dat ze zijn overleden aan een besmettelijke ziekte. De Flora- en faunawet was nog geen week oud, of er bleek als gevolg van die wet in vele delen van het land opeens sprake van een vossenplaag. Da's knap van die vossen. Ze hebben de Staatscourant goed gelezen en zijn zich in een week tijd als een gek gaan voortplanten. En het komt allemaal in de krant. Het is te hopen dat de media binnenkort weer wat kritischer omgaan met alle berichten die ze ontvangen. En dat is zeker nodig als we werkelijk één van de meest natuur- en dieronvriendelijke kabinetten uit de geschiedenis krijgen.

Harm Niesen

Foto's: Rob Busser & Pieter Elbers

Nationaal onderzoek naar predatie

Het staat in onze statuten maar al te duidelijk: we streven er naar dat beheer van fauna gebeurt op basis van wetenschappelijk onderzoek, op feiten en niet op vermoedens, eigenbelang of vooroordelen. Maar het lijkt er steeds vaker op, dat wetenschappelijk onderzoek niet meer is wat het ooit geweest is. Wetenschappers werken steeds vaker in opdracht en instituten moeten de markt op om onderzoeksopdrachten binnen te halen. Particuliere onderzoeksbureaus beleven gouden tijden. Weinig overheden beschikken over tijd en mankracht genoeg om te doen wat maatschappelijk van ze verwacht wordt en besteden allerlei soorten onderzoek maar al te graag uit. Betrouwbaarheid en wetenschappelijk gehalte van de onderzoekingen worden daardoor op een heel andere manier getoetst dan in her verleden. Waren toen de publicaties in gezaghebbende tijdschriften een bewijs van degelijkheid, nu moet de vrije markt bepalen wat acceptabel is en wat niet. En daarbij speelt zeker niet alleen de kwaliteit van onderzoek een belangrijke rol, euro's en de doelstellingen van de opdrachtgevers zouden wel eens net zo belangrijk kunnen zijn. Daarmee hebben we een probleem: wij vragen om wetenschappelijk gefundeerd beleid, er komt een 'wetenschappelijk' onderzoek en vervolgens zijn we niet tevreden met de resultaten daarvan... De buitenwereld zal dat beoordelen als wel heel erg kritisch. Was die oorspronkelijk naam van ons toch nog niet zo slecht? En nu staat ons dus iets waarlijk groots te wachten. Een nationaal onderzoek naar de predatie van de legfels van weidevogels door SOVON en Alterra. Tenminste, zo luiden de berichten een jaar geleden. Vijf miljoen - toen nog - gulden zou voor dit onderzoek nodig zijn. Onze argwaan was al snel gewekt. Want twee organisaties die zich in principe alleen met wetenschappelijk onderzoek bezig houden die zich jaren intensief met predatie bezig gaan houden, dan moet er wel sprake zijn van een uitzonderlijk groot probleem. Terwijl wij nu juist van de wetenschappers steun verwachten voor onze stelling, dat predatie per definitie natuurlijk is. Dat de hele economie van de natuur gebaseerd is op predatie. En wat gebeurt er straks met de uitkomsten van zo'n onderzoek. Zelfs de meest fervente soortbeschermers zullen een heel klein beetje predatie van hun troeteldiertjes toch wel kunnen accepteren. Wanneer is er eigenlijk sprake van een probleem? Dat is sterk afhankelijk van de soort predator. Van een steenuil of grauwe kiekendief kunnen we veel, zo niet alles hebben. Havik, bruine kiekendief en hermelijn wordt al wat twijfelachtiger en kraaiachtigen, ratten en vossen wordt helemaal niets gegund. Het zou het beste zijn als ze volledig konden worden geëlimineerd. Omdat dat nu eenmaal niet blijkt te lukken en omdat er helaas in de samenleving ook mensen blijken te zijn die er anders over denken, pretenderen we slechts aan predator-controle te doen. Maar dergelijk taalgebruik is toch niet afkomstig van SOVON of Alterra? Nee, maar met wie werken de gerenommeerde wetenschappers samen. Met de

KNJV, met de LTO, met de Bond van Friese Vogelwachten, met Landschapsbeheer Nederland en met Vanellus vanellus. Jagers, boeren en eierrapers moeten een oordeel gaan vellen over de predatiedruk. Die moeten het eigenlijke werk gaan doen! Erger kan niet, al onze vijanden op een hoop... Aanleiding om met dit onderzoek te beginnen is de onvrede onder de vrijwillige Weidevogelbeschermers. Zij willen iets doen tegen de verliezen van de door hen vertroetelde vogels, anders dreigen ze het bijltje er bij neer te gooien. Dat lijkt geen echt probleem. Maar terreinbeheerders denken daar anders over. Die willen ieder jaar betere broedresultaten kunnen melden in hun jaarverslagen. En geen jammerende vrijwillige weidevogel-beschermers. Inmiddels is er al een kaart gemaakt, op basis van de gegevens van bovengenoemde vrijwilligers, waarop de relatieve predatie van weidevogels wordt aangegeven. In het oosten van het land is volgens die gegevens de predatie groter dan gemiddeld, maar eigenlijk is er helemaal niets aan de hand. Over heel Nederland blijkt 54% van de legfels uit te komen en 24 % door predatie verloren te gaan. Overig verlies komt op het conto van boerenwerkzaamheden of is onbekend. Stop dus maar met dat onderzoek, zou je kunnen zeggen, er is helemaal geen probleem. Het onderzoek zal zich gaan richten op vragen als: zijn er landelijk gezien verschillen in predatie, wie zijn de predatoren, hoe vaak vindt predatie plaats, wat is normaal, enzovoorts. En nogmaals, vrijwilligers moeten daarbij een oordeel geven over de predatie, de wetenschappers kunnen niet meer doen dan ze begeleiden en steekproefsgewijs controleren. Vraag aan een eierrapper wat hij denkt over de oorzaak van het verdwijnen van een Kievitsnest en wij weten al wat hij zal invullen. 's Nachts is de vos en overdag de zwarte kraai de oorzaak. Egels, ratten en torenvalken passen niet in hun beeld van de dader. Wij zijn niet tegen dit soort onderzoek. Het is altijd goed om de feiten boven water te krijgen. Maar de opzet waarvoor nu is gekozen, waarbij het grootste deel van het veldwerk gedaan zal worden door zeer bevooroordeelde en ondeskundige vrijwilligers, maakt de uitkomst waardeloos. Ongetwijfeld blijken vossen en kraaien straks flink wat weidevogels gepredeerd te hebben. En dan? SOVON en Alterra wassen vervolgens hun handen in onschuld en zijn niet verantwoordelijk voor de vervolgens door de beleidsmakers te nemen stappen. Dat zijn ze in onze ogen nadrukkelijk wel. In de eerste plaats omdat ze diep in hun hart weten dat dit onderzoek maar één doel heeft: steun geven aan hen die volledig de vrije hand willen hebben bij de bestrijding van vossen en kraaien. En in de tweede plaats omdat bij voorbaat vaststaat dat dit onderzoek niet voldoet aan elementaire wetenschappelijke criteria. Het wordt grotendeels uitgevoerd door ongeschoolden met een direct belang.

Harm Niesen

Vogelbescherming Nederland

luidde in haar blad van mei-juni 2001 de noodklok voor de grutto. Vroeger waren er jaarlijks over de honderdduizend broedparen in ons land, vooral in Friesland, in Noord-Holland en in het Groene Hart. Dit aantal is steeds verder gedaald, tot onder de zestigduizend in 2000, en volgens recente gegevens van SOVON Vogelonderzoek Nederland tot onder de vijftigduizend. Een halvering dus.

Een verdere daling is te vrezen.

A. J. CNOOP KOOPMANS

Foto: Mike Weston

Landbouw

Oorzaken van veranderingen in de landbouw zijn: daling van het waterpeil in de polders ten behoeve van de bedrijfsvoering, verdroging van het grasland en vervroeging van het maaien, soms al in begin mei. Grutto's gedijen het beste in een open landschap met vochtig tot drassig

GRUTTO, VOS, KRAAI EN EKSTER

grasland dat met natuurlijke mest is verrijkt. Ze kunnen er met hun lange gevoelige snavel de wormen en emelten in opsporen. En in het opgroeiende gras vinden de jongen dekking tot ze kunnen vliegen.

Het zal heel wat voeten in de aarde hebben om zo'n type boerenland te stimuleren en terug te brengen.

Predatie

Als er minder dekking is voor de jongen hebben predatoren een grotere kans. Er zijn waarnemingen van kraaien, torenvalken, katten, wezels en reigers die jonge weidevogels pakken. Hoe groot deze predatie is, is niet bekend. Voor Vogelbescherming Nederland is en was er echter geen aanleiding om tegen deze predatie te waarschuwen of om maatregelen te vragen tegen de 'rovers'.

Dan komt een nieuwkomer op de proppen: de vos. In sommige delen van het gruttoland worden ze tegenwoordig gesignaleerd, vooral waar de weilanden grenzen aan duinen of bossen. En er zijn waarnemingen van nesten, waarvan de eieren zijn opgegeten. Dat laatste gebeurde altijd al, door onder meer ratten, kraaiachtigen of egels. Daar komt nu dus de vos bij. Heterdaadjes zijn er niet, maar een kenner kan soms zien wie de dader is geweest. Vossen laten bijvoorbeeld wel eens een keutel achter bij een uitgehaald nest.

Inmiddels is de Flora- en faunawet aangenomen waarbij de vos een beschermde diersoort is geworden, met de mogelijkheid de bescherming in bepaalde gevallen of in bepaalde provincies weer op te heffen. Fanatiek werpen de vossenbestrijders zich op ieder argument, dat aan die opheffing kan bijdragen. En zie, de predatie op eieren en jongen van weidevogels wordt als zo'n argument aangevoerd. Terwijl Vogelbescherming Nederland, ondanks zijn zorg voor het voortbestaan van de grutto, geen reden ziet om landelijke maatregelen tegen vossen te vragen, zijn de jagers er als de kippen bij om dat wel te doen. De KNJV stelt zelfs op tendentieuze wijze dat het gaat om een keus: of vos of grutto. Maar er is geen enkele aanwijzing dat predatie de oorzaak is van de teruggang in de stand van grutto, tureluur, kempiaan of watersnip. Sterker nog, die teruggang doet zich in het hele land voor, ook in het weidegebied, waar geen vossen voorkomen.

Hetzelfde geldt voor kraaien en eksters. Ook zij worden aangewezen als boosdoeners, die ter bescherming van de weidevogels niet moeten worden beschermd maar bestreden. Maar alle onderzoeken die er zijn geweest naar de eventuele relatie tussen de aantallen aanwezige kraaiachtigen en de afname

Ondanks stellige beweringen uit KNJV-krmgen bestaat er geen enkele aanwijzing dat predatie op grutto's door vos of ekster oorzaak is van de teruggang van deze weidevogel (foto's: Arnoud v.d. Berg en Mike Weston).

van het aantal weide- of zangvogels wijzen niet op een causaal verband. Ook herinner ik mij een inventarisatie op Texel, die uitwees dat een teruggang in het aantal zangvogelterritoria gepaard ging met een gelijke afname van het aantal eksters en dat een toename van de zangvogels ook samen viel met meer eksters.

Bovendien: het wegschieten van één of beide territoriumhoudende en -bewakende zwarte kraaien tijdens de broedtijd heeft meteen tot gevolg dat groepen rondzwervende en niet broedende soortgenoten het territorium binnendringen en daar pakken en eten wat ze vinden kunnen, de nesten van andere dieren inbegrepen. Het vragen om bestrijding van vos, kraai en ekster ter bescherming van de grutto is dan ook ongefundeerd.

Ledenavond

Recentelijk is bestrijding van kraaien, ekster en vossen ook aan de orde geweest op de ledenavond van Vogelbescherming Nederland, gehouden op 2 april jongstleden te Zaandam. Er was een speciale deelbijeenkomst, gewijd aan het onderwerp 'kraaiachtigen, lust of last' waarbij de bescherming van kraaien, ekster en roeken centraal stond. Toon Voets, medewerker van Vogelbescherming Nederland, hield een boeiend, goed onderbouwd betoog, gevolgd door een aardige discussie met de zaal. Ik haal enkele delen van dat betoog naar voren:

- Britse zangvogels lijden niet onder predatoren. De afname van sommige soorten is niet te wijten aan ('does not correlate with') sperwer en ekster. (*Bron: Proceedings of the Royal British Society for Bird Protection*);
- Voor de meeste Nederlandse zangvogels is de stand sedert 1980 toegenomen (*Bron: SOVON*);
- Het verlies aan eieren en de sterfte onder weidevogelpullen (niet vliegvlugge jongen) wordt voor 15% veroorzaakt door predatie van vossen, kraaiachtigen, egels, katten en dergelijke. Dit is geen uitzonderlijk hoog percentage in de natuur maar een normaal verschijnsel;
- Het aantal eksters in Nederland loopt terug. Ze trekken meer en meer naar bewoonde gebieden en woonwijken onder druk en concurrentie van zwarte kraaien.

Open landschap

Voor wat betreft de vermeende predatie van de grutto door de vos komt er nog een overweging bij. Grutto's houden van een open, vlak landschap zonder bomen, bosjes, bebouwing of obstakels. Vossen daarentegen mijden zo'n kale, open vlakte. Eksters doen dat ook. Zo'n gebied is voor grutto's aldus redelijk beveiligd. Door de aanleg van wegen, fietspaden, beplanting, houtwallen enzovoorts wordt het gebied toegankelijk voor de vos en minder aantrekkelijk voor de grutto. En hoe minder grutto's er in een gebied zitten, hoe kwetsbaarder ze zijn. In een dicht-bezette polder slaan alle vogels samen alarm en vliegen te hoop tegen een binnenvliegende reiger, meeuw, kraai of kiekendief en die heeft daartegen vrijwel geen kans. Zit er slechts een enkel broedpaar, dan is dat veel minder weerbaar en minder in staat een indringer te verdrijven. Open en nathouden dus die weilanden en zo laat mogelijk maaien.

Onderzoeken

Er lopen momenteel enkele onderzoeken naar de problematiek van de weidevogels, zoals een onderzoek door onder meer het Centrum voor Landbouw en Milieu naar een voor de grutto optimale agrarische bedrijfsvoering. En een onderzoek 'Weidevogels en Predatie' van onder meer Landschapsbeheer Nederland, SOVON Vogelonderzoek Nederland en het wetenschappelijk bureau Alterra.

Conclusie

Laten we de resultaten van die onderzoeken eerst maar eens afwachten. Vooralsnog is er geen reden om in het kader van de actie 'Help de grutto' maatregelen te bepleiten tegen vos, kraai of ekster.

Noot van de redactie

Zie in dit verband ook het artikel van Harm Niesen op pagina 5.

Structuurschema Groene Ruimte 2

Hoe kan het landelijk gebied in Nederland behouden, hersteld en ontwikkeld worden? Dat heeft het kabinet in de Structuurschema Groene Ruimte 2 (SGR-2), waarin wordt vooruitgekeken tot het jaar 2018, opgeschreven en daarop heeft de Vereniging Natuurmonumenten onlangs commentaar geleverd (*zie onder www.natuurmonumenten.nl/nieuws/index.asp*). Een belangrijk punt van kritiek van Natuurmonumenten is de tweeslachtige benadering van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur): het belang van de EHS wordt door het kabinet onderschreven en er wordt erkend dat de EHS nog steeds te versnipperd is, maar tegelijk wordt afgevraagd of kleinere natuurgebieden (250 ha) wel tot die EHS gerekend mogen of moeten worden. Een ander probleem is de hoeveelheid groen rond de grote steden, waarvan er volgens een studie van Alterra een tekort is van 60.000 ha. Hoe dat groen echter gerealiseerd moet worden, staat in de SGR-2 nog niet vermeld. Ook Faunabescherming is benieuwd naar de uitwerking van dit laatste punt: zo zijn voor de fauna (bijvoorbeeld zangvogels) de buitenwijken van steden en dorpen en aangrenzende natuurterreinen steeds belangrijker geworden. Natuurmonumenten verwijt het kabinet verder gebrek aan ambitie wanneer het gaat om de aanwijzing en invulling van waardevolle landschappen, waarvan niet alleen de ecologische, maar ook de cultuur-historische waarden zouden moeten worden versterkt. Maar hoe en waar precies? Met Natuurmonumenten staat ook De

Faunabescherming positief tegenover het plan om rond de grotere natuurterreinen buffergebieden te creëren. Deze gebieden (het zou gaan om 350.000 ha) kunnen dan voor de extensieve veehouderij worden ingericht. Wij vragen ons echter af wat de status van deze gebieden wordt met betrekking tot de niet-gehouden (wilde) dieren: mag daar door de FBE's (Faunabeheereenheden) gejaagd blijven worden, of moeten we denken aan gedooggebieden waar wildschade getolereerd wordt, etcetera. Wij zijn bang dat - net als in andere overheidsnota's - het ook bij de SGR-2 weer zo is dat er al te gemakkelijk en in globale en oppervlakkige woorden over de verbetering van natuur, milieu en landschap wordt geschreven, maar dat een kritische reflectie met betrekking tot het mislukken van vorige nota's grotendeels ontbreekt. Voor zover wij kunnen overzien, is ook de SGR-2 in feite weer zo vrijblijvend (dit vanwege het ontbreken van voldoende concrete invulling) dat beleidsuitvoerders op alle mogelijke terreinen hun eigen gang kunnen blijven gaan. De enige manier om natuur en landschap in Nederland te beschermen is om deze actief te stimuleren en uit te breiden en - dat vinden wij als Faunabescherming belangrijk - daarbij tevens goed na te denken over de ontwikkelingen die te verwachten zijn met betrekking tot de dierenwereld.

Jan Bouterse

Een gemiste kans als beleidsondersteuning voor de provincie Friesland

Reeën in Fryslân

GERARD ELLENBROEK

In het kader van hun opleiding Diermanagement (!) aan het van Hall instituut in Leeuwarden kregen de stagiaires P. Bosma en C. Paling de opdracht van de Provincie Friesland om een inventarisatie te maken van de reeënsituatie in die provincie op basis van literatuur, dossiers en digitale gegevensbestanden. Dat de heren zonder veel kennis van zaken aan hun werk begonnen, deerde de provincie kennelijk niet. Je moet immers alles leren. En welke leerschool is beter dan kennis opdoen in de praktijk van alledag?

Aldus werden de mannen het bos in gestuurd met pen en papier. En waar haal je dan je informatie vandaan? De vereniging Het Reewild, de KNJV, de wildbeheereenheden en reewild-commissies natuurlijk. Want daar zitten de mensen met verstand van reeën. En dat is dan te lezen ook. Het hele rapport, inclusief de vele taal- en stijlfouten en talloze herhalingen, ademt de geest van jagend Friesland. Dat begint met het steevast onzijdig aanduiden van de ree als het ree tot het bij voortduring aanhalen van de belangrijke rol van het beheer en het tot vervelends toe gebruiken van termen als reewild en valwild, dat al dan niet 'aangesproken is'. Dat men kennelijk niet heeft gesproken met of in ieder geval niet heeft geluisterd naar de mensen uit natuurbeschermings-organisaties, die wel in de inleiding worden genoemd, is een enorme misser.

Inleiding

Al in de inleiding wordt duidelijk op welke manier er in het inventarisatie-rapport wordt aangekeken tegen de problematiek van de reeën in Friesland:

'De laatste vijftig jaar is het reeënbestand in Nederland verdubbeld. Directe gevolgen van deze enorme groei waren, ten tijde van het wegnemen van predatoren en intensivering van infrastructuur, niet voorzien en leiden nu tot een ongewenste situatie. Welzijn van het ree, verkeersveiligheid en openbare orde zijn zaken die benadeeld worden. Dit moet nu opgelost worden en de mens dient zich daarvoor verantwoordelijk te voelen vanwege zijn rol in het verleden'.

Dit merkwaardige citaat, en zeker de zinsnede over het 'welzijn van het ree' dat 'benadeeld' zou worden, is ongetwijfeld kritiekloos overgenomen uit de mond van een jager. Het rapport leunt vrijwel uitsluitend op tellingen van wildbeheereenheden, aangevuld met meldingen over verkeersslachtoffers door WBE's en politie. Nergens in de inleiding een kritische noot over de belangen die wildbeheereenheden hebben bij een overschatting van de grootte van reeënpopulaties, een onderschatting van de draagkracht van een gebied, laat staan bij het overdrijven van schade aan land- en tuinbouw en het te veel benadrukken van verkeers-

onveiligheid veroorzaakt door reeën. Opvallend zijn voorts kreten als 'selectief afschot naar kwaliteit' en 'de kwaliteit van de populatie'. Nergens, ook niet elders in het rapport, wordt uitgelegd wat er onder het begrip kwaliteit in deze context wordt verstaan en dat terwijl wél wordt gesteld dat de vaststelling van het afschot (mede) is gebaseerd op dit criterium.

Draagkracht

Behalve het aantal reeën in een bepaald gebied, dat, ook getuige het rapport, kennelijk al moeilijk genoeg is vast te stellen, is ook de 'draagkracht' van doorslaggevende betekenis bij het verlenen van een vergunning voor afschot. 'Uit de resultaten blijkt dat er op het ogenblik een aantal WBE's meer reeën in hun bestand hebben dan de berekende draagkracht toelaat'. Om precies te zijn acht van de vijftien (zie tabel). Uiteraard zijn de draagkrachtgegevens berekend door de jagers zélf en wassen de auteurs van het rapport hun handen in onschuld door te stellen: *'De draagkracht berekeningen zijn in principe uitgevoerd aan de hand van*

Voor aangereden
reeën wordt steevast
de jagersterm valwild
gebruikt (foto: Martijn
de Jonge).

Ree (foto: Geurt
Besselink).

draagkrachtmodellen van Van Haften en Poutsma. De wijze waarop deze berekeningen zijn uitgevoerd, en of ze zijn uitgevoerd, is onbekend'. Dat er aan de betrouwbaarheid van de informatie met betrekking tot de draagkracht door de auteurs klaarblijkelijk wordt getwijfeld, is niet zo vreemd als we kijken naar de tabel met de vergelijking tussen draagkracht en populatiegrootte. Overschrijding van de vermeende draagkracht bedraagt in drie van de vijftien gevallen liefst meer dan honderd dieren. In percentages uitgedrukt lopen de verschillen op tot meer dan 250%. De WBE Zuid-Oost Hoek telt maar liefst 371 reeën in een gebied waar slechts voldoende voedsel aanwezig zou zijn voor honderdvijf dieren. Volgens de laatste geruchten is men in deze streek bezig met de oprichting van een actiegroep voor scharrelreeën...

Aanbevelingen

Met hun aanbevelingen zijn de auteurs van het rapport nogal bescheiden. *'Om een optimale indruk te krijgen van de populatiegrootte zou een gestandaardiseerde telmethode moeten worden toegepast', en*

WBE	Draagkracht	Populatiegrootte	Verschil
Terschelling	250	178	-72
Om de Terpen	40	110	+70
Drachten e.o.	150	101	-49
Tsjonger Ald Djip	182	306	+ 124
Zuid-Oost Hoek	105	371	+266
Midden-Ooststellmgwerf	125	110	-15
Tusken Mar en Lauwers	60	55	-5
Utingeradeel	100	83	-17
Skarsterlân	245	281	+36
Aengewiriden-Schoterland	200	224	+24
Kuinder en Linde	230	356	+ 126
De Lauwers	60	70	+ 10
De Marren	29	29	0
Vliegbasis Leeuwarden	8	12	+4
Harkema e.o.	114	114	0
Totaal	1898	2400	502

De meeste tellingen worden door de WBE's gedaan in de ochtend- of avondschemering. De auteurs twijfelen echter terecht aan de betrouwbaarheid van deze gegevens (foto: Geurt Besselink).

'Continue-tellingen bijvoorbeeld enige malen per week uitgevoerd gedurende het hele jaar, heeft de voorkeur boven incidentele tellingen, zoals die nu uitgevoerd worden in drie achtereenvolgende schemerperioden in het voorjaar'.

De enige andere aanbeveling betreft de rapportage door de politie inzake dode (aangereden) reeën. De politie zou er meer werk van moeten maken deze gevallen door te geven aan de WBE's en bovendien zou men het geslacht van het dier moeten registreren omdat dat 'een belangrijk aspect is van de registratie van valwild'. Verzuimd wordt echter te vertellen waarom dat dan zo belangrijk is.

Conclusie

Wat vooral opvalt in het rapport is dat men enkel aandacht heeft voor de belangen van de mens en vooral voor die van de jager. Zinsnedes als *'het verkeersprobleem dat reeën veroorzaken'* en *'de schade die door reeën aan land- en tuinbouw wordt toegebracht'* illustreren dit.

Ondanks een uitgebreide bespreking van de Flora- en faunawet, waarin de auteurs ook zelf tot de conclusie komen

dat de bescherming van inheemse diersoorten centraal staat, heeft het inventarisatierapport uitsluitend oog voor maatregelen met het geweer. Zelfs in de discussie achter in het rapport komt men niet verder dan te spreken over het 'beheren van populaties' en 'afschotbeleid'. Nergens wordt gerept over de mogelijkheid om schade aan landbouwgewassen te voorkomen of om veiligheid op de wegen te verhogen door andere maatregelen dan het doden van dieren. Nergens een spoor van aandacht voor het feit dat het juist de dieren zijn, die bescherming behoeven tegen de mens en zijn machinerie en niet andersom.

Gemiste kans

Eigenlijk zou je een rapport als *Reeën in Fryslân* met zo weinig nuttige informatie en zo'n gekleurde inhoud hier niet moeten bespreken. Echter een stuk dat kennelijk bedoeld is om ambtenaren van de provincie te ondersteunen bij het beleid inzake dierpopulaties en daar waarschijnlijk ook voor wordt gebruikt, zul je toch serieus moeten bekijken. En dat valt niet

mee voor een rapport over in het wild levende dieren, waarin gesteld wordt dat biologische aspecten maar buiten beschouwing worden gelaten. Het is droevig dat de auteurs niet verder komen dan wat diagrammetjes van WBE-tellingen, waarvan zij zelf de betrouwbaarheid betwijfelen, en vervolgens kritiekloos de informatie overnemen die hen uit jagers- en WBE-kringen wordt aangereikt. Een schrijnend voorbeeld hiervan is de opmerking in hoofdstuk 1 over schade aan belangen: *'Ecologische schade' (let op de term) 'aan flora en indirect ook aan de fauna door herbivoren die leven in een semi-natuurlijk ecosysteem is wetenschappelijk bewezen'*. Dat ze daarbij een van de meest 'objectieve' bronnen, het Reeën-beheerplan 2000 van de Vereniging Het Reewild citeren, is de heren auteurs kennelijk niet opgevallen...

Omdat ik u deze niet wil onthouden, nog één citaat uit de discussie in het rapport over afschot: *Wanneer men, zoals in het geval van de reeën, een beleid baseert op gegevens waar vraagtekens bij gesteld kunnen worden, dient men te streven naar optimale uitvoer van die aspecten die men*

grotendeels zelf in de hand heeft. Dit heeft vooral betrekking op het te realiseren afschot, wat zelden het toegewezen afschot benadert. In theorie zou het gerealiseerde afschot gesommeerd met valwild gelijk moeten zijn aan het toegewezen afschot.

Het is jammer dat de opstellers van het document niet te rade zijn gegaan bij mensen van terreinbeherende organisaties als It Fryske Gea of Natuurmonumenten. Daar is heel wat nuttige en objectieve kennis en informatie over reeën en reeënpopulaties te halen en deze mensen worden niet gehinderd door vooroordelen en eigenbelang. Een gemiste kans dus.

*P. Bosma en C. Paling. 2001. Reeën in Friesland.
Van Hall Instituut/Provincie Friesland.
Leeuwarden.*

De Alde Feanen (Oude Venen), een door vervening ontstaan plassengebied tussen de steden Leeuwarden, Drachten en Heerenveen en een overzichtskaart van Het Rijsterbos in Gaasterland (foto: Rob Busser).

REEËN SCHIETEN IS GEEN KUNST

Onder het motto 'Reeën schieten is geen Kunst' voerde De Faunabescherming samen met de SP afdeling Apeldoorn en het Milieu Alarmteam op zaterdag 20 april 2002 actie bij het Kröller Möller museum in het Nationale Park De Hoge Veluwe bij Hoendeloo. De aanleiding voor deze actie vormde het symposium dat de Jagersvereniging Stichting Het Reewild hier hield om te praten over de gevolgen van de Flora- en faunawet voor de jacht op reeën. Reeën zijn in Nederland in principe niet bejaagbaar en sinds de invoering van de Flora- en faunawet op 1 april 2002 zijn ze zelfs onder een strenger beschermingsregime geplaatst dan voorheen. 'Exploitatiebeheer' en 'oogstbeheer' zijn niet langer toegestaan. 'Populatiebeheer' kan nog het enige motief vormen om reeën te schieten. Om jagers te vrijwaren van dit verscherpte beschermingsregime, heeft het ministerie van LNV massaal langlopende vergunningen verstrekt onder het oude regime van de Jachtwet. In de weken vóór 1 april draaide het ministerie overuren! Oude vergunningen blijven namelijk gedurende hun looptijd geldig onder de nieuwe wet. Resultaat: in twaalf provincies is aan honderdzesentachtig WBE's (wildbeheereenheden) een vergunning afgegeven om in totaal 65.780 reeën te kunnen schieten. Reden genoeg om ons ongenoegen over deze gang van zaken duidelijk te maken door in het Nationale Park honderden pamfletten uit te delen aan de bezoekers van het museum en van het symposium.

Redactie

Foto: Rob Voss

Pleidooi voor amfibie-vriendelijke trottoirs

DE RIOOLPUT ALS EINDSTATION

Gelukkig komen er in ons overbevolkte landje toch nog heel wat diersoorten voor. Veel daarvan hebben echter moeite om nog een geschikt leefgebied te vinden. Natuurgebieden zijn relatief klein, zowel in omvang als in aantal. Agrarische gebieden zijn voor veel soorten niet of niet meer geschikt als leefgebied; om van de stedelijke gebieden maar helemaal niet te spreken. Toch zijn niet alle (wilde) dieren uit onze steden verdwenen. Sommige hebben zich uitstekend weten aan te passen aan de door de mens gemaakte omgeving. Andere stellen zich met zo weinig tevreden dat zich in onze tuinen, bermen, stadsparken en vijvers hebben kunnen handhaven. Tot die laatste groep horen onder andere enkele amfibieënsoorten, zoals de bruine en de groene kikker en de gewone pad. Hun voorkomen in onze steden betekent echter niet dat ze het dan ook overal even gemakkelijk hebben in deze wereld van asfalt en beton...

'Rioolpad'

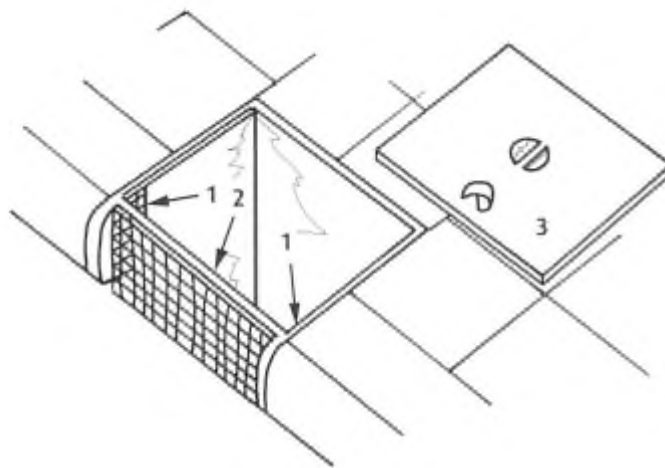
Om padden en kikkers in onze nabijheid te behouden zullen we niet alleen aan geschikte parken en vijvers moeten denken maar ook aan een geschikte infrastructuur: Padden en kikkers blijven niet op één plek zitten, maar trekken van de ene plek naar de andere. In onze steden betekent dat natuurlijk in de eerste plaats: verkeersslachtoffers, vooral onder de traag voortbewegende padden. Maar er zijn meer zaken waar we aandacht aan moeten besteden als het gaat om de veiligheid van de (trekkende) amfibieën. Eén daarvan is de rioolput. Jaarlijks belanden er enorme aantallen kikkers, padden en salamanders in rioolputten, waar hen een zekere dood wacht als zij er niet weer tijdig worden uitgehaald. Arno Kerkdijk, de auteur van dit artikel, is één van de mensen die zich bekommert om het lot van de 'rioolpad'. In dit artikel houdt hij een pleidooi voor het gebruik van amfibie-vriendelijke putdeksels en trottoirkolken.

Verdrinken

Het hele jaar door belanden er veel amfibieën in trottoirputten (*in de trottoirband opgenomen putten met verticale openingen*) of in straatputten (*putten met horizontaal liggende deksel met openingen*). Vooral de trottoirkolken zijn gevaarlijke hindernissen. Als een pad tijdens de voortplantingstrek in het

voorjaar op zijn tocht een weg met trottoirs oversteeft, komt hij aan de overkant de steile trottoirband tegen waar hij niet tegenop kan klimmen. Op zoek naar een geschikte plaats om zijn weg te vervolgen, zal het dier vlak langs de

Ook moeizaam voortbewegende amplexen van de gewone pad verdwijnen met regelmaat in de rioolput (foto: DF).

Plaatsing van het gaas in de rioolput:
1 De omgebogen rand van het gaas klemt tussen de betonnen bak van de put en de

metalen voorkant.
3 Onderkant van de putdeksel met de haak die bij (2) het gaas aan de voorzijde vastklemt.

stoeprand naar links of naar rechts lopen. De kans dat hij daarbij een put tegenkomt is levensgroot. Vooral rondom parken, waar relatief weinig of geen opritten te vinden zijn is de kans dat een pad in zo'n kolk valt dan ook vele malen groter dan dat hij een veilige 'oprit' vindt.

Valt het dier in zo'n put, dan komt het in het vaak vervuilde putwater terecht. In de meeste gevallen kunnen deze dieren niet op eigen kracht weer uit zo'n put komen en ze verdrinken of spoelen tijdens een regenbui in het riool. Door het trekgedrag van de dieren, dat zich niet beperkt tot de voortplantingstijd maar, zij het in geringere mate, het hele jaar door waarneembaar is, lopen amfibieën in feite het hele jaar door gevaar om bij het oversteken in een letterlijk doodlopende put te belanden. Ook veel jonge dieren, die zich aan het eind van de zomer op het land begeven, lopen het risico om op deze manier om het leven te komen.

De Aanpak

Er zijn verschillende manieren om amfibieën te beschermen tegen de val in de put. Eén daarvan wordt al jaren toegepast in Apeldoorn: het begazen van de instroomopeningen van de trottoirkolken. Met hulp van de gemeente Apeldoorn, die gaas beschikbaar stelde en verkeersborden plaatste, de Dierenbescherming, die haar 'paddenwacht' inzette en RAVON (Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland) worden elk jaar meer putten voorzien van gaas. Vorig jaar waren het er in totaal ongeveer zestig. De werkwijze is als volgt (zie ook de illustratie). Per put is een stuk van 25 bij 50 cm gaas nodig, dat aan beide korte zijden 2,5 cm wordt omgevouwen voor de stevigheid. Het bevestigen duurt slechts vijf minuten per put. Eerst wordt de deksel van de put afgehaald met een puthaak. Eventuele rommel voor de openingen wordt weggeveegd. In de hoeken naast de openingen worden met een schroevendraaier de kieren tussen de metalen voorrand en de betonnen zijkant van de put schoongekrabd. Het stuk gaas wordt in de kier geduwd en wordt aan de bovenkant in de dekselopening gevouwen. Daarna kan de deksel er weer op. Het gaas zit nu klem tegen de binnenkant van de instroomopeningen van de put aan. Het gaas heeft weinig invloed op de werking van de put. Eventuele bladeren houden het hemelwater nauwelijks tegen. Veel van het gaas blijft op deze manier jaren zitten. In boom-

rijke gebieden is het echter wel verstandig om in de herfst en net voor het begin van de trek de zaak even goed te controleren, want soms is door blad en ander afval niet te zien of het gaas openingen vertoont of onderaan is weggedrukt. Goed bruikbaar gaas is het 'Bekaert' vogelgaas. Dit is sterk gaas met vierkante openingen van 5,5 mm. Volwassen salamanders kunnen er niet doorheen.

Alternatieve methoden

In plaats van achter de feiten aan te hollen is het natuurlijk beter om bij de aanleg van wegen te voorkomen dat deze amfibie-onvriendelijke trottoirbanden en kolken worden gebruikt. In nieuw te bouwen wijken is het dan ook zaak de overheid te vragen schuine stoepranden aan te (laten) leggen. In tegenstelling tot de hoge, verticale trottoirbanden die nu nog veel gebruikt worden, kunnen amfibieën daar wel gemakkelijk tegenop lopen, kruipen of springen. Momenteel wordt met de aanleg van schuine stoepranden voor amfibieën in Apeldoorn ervaring opgedaan door een projectgroep van de Dierenbescherming en het Natuur en Milieu Platform.

O p r o e p

Waarschijnlijk worden er overal in Nederland en ook daarbuiten trottoirputten gebruikt, waarin miljoenen amfibieën en ook andere dieren de dood vinden. Schuine trottoirranden kan al een groot deel van dit dierenleed voorkomen maar een diervriendelijker trottoirkolk zou nog meer helpen. Daarom wil ik de lezers van Argus graag vragen met mij mee te denken en te zoeken naar alternatieve oplossingen. Graag zou ik willen weten of er in ons land meer mensen zijn die zich met dit probleem bezighouden? En welke oplossingen heeft men in landen als Duitsland en Engeland bedacht, waar men ook al jaren met dit probleem in de weer is? Wie vindt of bedenkt een beter systeem, amfibievriendelijker putsysteem dat ook nog geschikt is voor de markt? Binnen RAVON is men momenteel ook bezig met het zoeken naar een oplossing voor het trottoirkolkenprobleem. Wilt u zich ook mengen in de discussie of heeft u gewoon de oplossing voor het probleem, dan horen wij dat graag van u. Uw reacties zijn van harte welkom op het adres van de redactie, dat u aantreft in het colofon op pagina 3.

De Flora-en faunawet

is sinds 1 april 2002 in werking. Het is een beschermingswet waarmee wordt bedoeld dat bescherming van dieren de norm is.

In deze wet is zelfs de intrinsieke waarde van het dier erkend.

hetgeen betekent dat het dier ook een

eigen waarde heeft. Het heeft een economisch of recreatief

belang voor de mens. Helaas is deze bescherming niet voor alle dieren

in gelijke mate weggelegd. In dit artikel wordt aangegeven

welke status de verschillende dieren hebben

ofwel tot hoever deze

bescherming reikt.

Beschermd

PAULINE DE JONG

Onbeschermd

In de wet is aangegeven welke soorten behoren tot de beschermde diersoorten. Dat zijn alle van nature in Nederland voorkomende zoogdiersoorten, amfibieën, reptielen en vissen en alle van nature op het Europese grondgebied van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Hierop zijn echter de volgende uitzonderingen gemaakt.

Als volledig onbeschermd zijn aangewezen bruine rat, zwarte rat en huismuis.

Dat betekent dat deze dieren mogen worden gedood door iedereen en overal. De enige restrictie die hieraan is verbonden is te vinden in artikel 36 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren waarin is vermeld dat het verboden is om zonder redelijk doel bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen.

Wanneer men er getuige van is dat deze diersoorten ergens worden bestreden zou men kunnen nagaan of wel aan deze eis van 'een redelijk doel' is voldaan. Probleem is dat in de wet helaas niet helder is gedefinieerd wat onder 'een redelijk doel' moet worden verstaan.

De andere uitzondering wordt gevormd door vissoorten waarop de Visserijwet van toepassing is. Dat betekent dat de meeste vissen eveneens zijn uitgesloten van bescherming op grond van de Flora- en faunawet.

Wanneer deze vissoorten worden gevangen en/of gedood dient men zich aan de regels van de Visserijwet te houden.

Wild

Vervolgens zijn er in de Flora- en faunawet een aantal diersoorten aangewezen als 'wild' hetgeen betekent dat op deze diersoorten de jacht kan worden geopend. De overwegingen om deze diersoorten als wild aan te merken zijn dat deze soorten algemeen voorkomen en een aantrekkelijke jachtbuit vormen. Deze diersoorten zijn opgeofferd om de jagers gunstig te stemmen. Het betreft de volgende soorten: fazant, houtduif, wilde eend, konijn en haas.

Voor deze diersoorten is een jachtseizoen vastgesteld en gedurende deze periode mogen jagers deze diersoorten onbeperkt in hun eigen jachtveld bejagen. Zij moeten zich daarbij uiteraard wel houden aan de regels die daarvoor in deze wet zijn beschreven. Het gaat hierbij dus nog steeds om pure plezierjacht.

Volledig onbeschermd zijn de bruine rat en de huismuis.

of niet beschermd?

De jachttijden voor de verschillende diersoorten

<i>Soort</i>	<i>Periode</i>
Fazantenhaan	15 oktober tot en met 31 januari
Fazantenhen	15 oktober tot en met 31 december
Houtduif	15 oktober tot en met 31 januari
Wilde Eend	15 augustus tot en met 31 januari
Konijn	15 augustus tot en met 31 januari
Haas	15 oktober tot en met 31 december

Buiten deze geopende jachttijden mogen de hierboven genoemde dieren in principe niet worden gedood. Hierop zijn helaas veel uitzonderingen mogelijk die wij hierna zullen beschrijven.

Schadelijk in hele land

Op basis van artikel 65 van de Flora- en faunawet kunnen diersoorten worden aangewezen die in het hele land schade kunnen veroorzaken. Door de staatssecretaris zijn in dit kader de volgende diersoorten aangewezen: houtduif, konijn en mol.

Dit houdt in dat grondgebruikers in het hele land gedurende het gehele jaar exemplaren van deze diersoorten mogen doden of mogen laten doden op de door hen gebruikte gronden.

Daaraan zijn echter wel voorwaarden verbonden. De grondgebruiker mag alleen tot het doden van deze diersoorten overgaan ter voorkoming van belangrijke (economische) schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren. Bovendien moet er in dat geval geen andere bevredigende oplossing bestaan.

Wanneer men dan ook getuige is van het feit dat mollen worden gevangen of dat konijnen of houtduiven worden

De fazant wordt opgeofferd om de jagers gunstig te stemmen.

Geschoten houtduif en
een wilde eend.

Omwille van de plezierjacht is er van enige bescherming voor houtduif, wilde eend, konijn en haas nauwelijks sprake.

gedood buiten het geopende jachtseizoen zou men kunnen nagaan of het gaat om bestrijding op grond van artikel 65. Daartoe moet het gaan om een diersoort die belangrijke schade aan landbouwgewassen veroorzaakt of dreigt te veroorzaken. Daarnaast moeten er door de grondgebruiker alternatieve maatregelen zijn genomen die niet afdoende blijken te zijn.

Schadelijk in delen van het land

In het kader van deze wet is tevens een groot aantal diersoorten waaronder ganzensoorten, haas, wilde eend, meerkoet, kraaiachtigen, knobbelzwaan, holenduif en spreeuw op een lijst geplaatst die door de provincies kunnen worden aangewezen als schadelijk in de betreffende provincie. Daarbij kan dan nog onderscheid worden gemaakt tussen het opzettelijk verontrusten van deze dieren of het doden. Door de wetgever is bij de toelichting op dit artikel vermeld dat van de provincies wordt verwacht terughoudend van deze mogelijkheid gebruik te maken. In principe zou dan ook alleen toestemming kunnen worden verleend voor het opzettelijk verontrusten ofwel verjagen van dieren.

Zwarte kraai
en meerkoet.

In een groot aantal provincies is men van plan niet alleen toestemming te geven voor verjagen maar wil men tevens een aantal diersoorten aanwijzen die in de hele provincie door grondgebruikers mogen worden gedood. De diersoorten die dit lot zal treffen zijn vooral kraaiachtigen en spreeuwen. Zo zijn Friesland, Noord-Brabant en Overijssel voornemens zwarte kraai en kauw door de grondgebruiker te laten doden. Zuid-Holland is van plan daarvoor zwarte kraai en spreeuw aan te wijzen. Zeeland wil alleen het doden van spreeuw toestaan. Terwijl Noord-Holland zowel zwarte kraai, als kauw en spreeuw vogelvrij wil verklaren. Gelderland spant de kroon door grondgebruikers toestemming te gaan geven zowel zwarte kraaien, kauwen en spreeuwen te doden als ook roeken! Voor al deze gevallen geldt, net zoals voor de landelijke schadesoorten, dat voordat tot doden kan worden overgegaan eerst sprake moet zijn van (dreigende) belangrijke schade en er moet geen alternatieve methode voorhanden zijn.

Exoten

Tenslotte is er een lijst met diersoorten samengesteld die door de provincies kunnen worden aangewezen om te

Vanwege plaatsing op de lijst van schadelijke diersoorten denken verschillende provincies erover om soorten als zwarte kraai, meerkoet en spreeuw vogelvrij te verklaren.

Ree, edelhert, vos en wild zwijn zijn in principe volledig beschermd. Echter door ontheffingen zullen er jaarlijks toch weer duizenden van deze dieren worden geschoten.

worden bestreden of zelfs te worden uitgeroeid. Daarbij kan ook toestemming worden gegeven om deze dieren te doden op andermans terrein. Het gaat hierbij deels om soorten die als 'uithoems' of 'exoot' worden beschouwd zoals muskusrat, nijlgans, muntjak, wasbeer en Siberische grondeekhoorn en tevens om ontsnapte of verwilderde huisdieren zoals damhert, verwilderde kat, verwilderde nerts en verwilderde postduif (ook wel stadssduif genoemd).

Zodra deze diersoorten door een provincie zijn aangewezen om te worden bestreden, waarbij moet zijn aangegeven door welke personen, met welke middelen en op welke plaatsen, kunnen de aangewezen personen de genoemde handelingen altijd uitvoeren. Ook voor de hiervoor genoemde soorten heeft deze wet geen enkele verbetering gebracht ten opzichte van de vroegere Jachtwet.

Overige uitzonderingen

Alle overige diersoorten zijn volledig beschermd. Dat betekent dat zij in principe niet mogen worden gedood en zelfs niet opzettelijk mogen worden verontrust noch dat hun nest, hol, rust- of verblijfplaats mag worden verstoord of vernield.

Hierop zijn uiteraard uitzonderingen mogelijk. Daartoe kunnen door de provincies ontheffingen worden verleend op grond van artikel 68. Dergelijke ontheffingen kunnen in theorie voor elke diersoort worden verleend, waarbij elke provincie zijn eigen afwegingskader gebruikt. Om voor een ontheffing in aanmerking te komen moet de aanvrager echter aan de voorwaarden vermeld in de wet voldoen. Zo moet bijvoorbeeld worden aangetoond dat er sprake is van belangrijke schade aan landbouwgewassen of van een gevaar voor de openbare veiligheid of de volksgezondheid. Bovendien moet worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing mogelijk is en dat het middel waarvoor de ontheffing wordt aangevraagd wel tot een bevredigend resultaat zal leiden. Deze ontheffingen zullen bijvoorbeeld worden gebruikt om duizenden reeën, edelherten, vossen en wilde zwijnen te kunnen schieten.

Wanneer aan deze voorwaarden is voldaan en de provincie besluit tot het verlenen van een ontheffing dan moet deze worden gepubliceerd in de Staatscourant en tevens in één of meer dag-, nieuws of huis-aan-huis-bladen. Voordeel ten opzichte van de situatie

onder de Jacht- en Vogelwet is dat iedere inwoner van Nederland dus op de hoogte kan zijn van het feit dat er bepaalde ontheffingen in zijn omgeving zijn verleend en dat op deze manier kritisch kan volgen.

Conclusie

Zoals uit het voorgaande blijkt is de Flora- en faunawet in naam een beschermingswet. Maar vanwege het grote aantal uitzonderingen op deze regel komt hier in de praktijk weinig van terecht. Extra probleem hierbij vormen de provincies die verantwoordelijk zijn geworden voor de uitvoering en handhaving van deze wet. In deze provincies is men soms niet goed op de hoogte van alle regels of worden alle in de wet genoemde voorwaarden dermate ruim geïnterpreteerd dat het er in feite op neerkomt dat een groot aantal diersoorten, waarop de jacht in naam gesloten is, alsnog vogelvrij wordt verklaard.

Foto's: Geurt Besselink, Rob Busser, Henk Harmsen, Paul Lodewijckx, Harm Niesen, Erik Jan Ouwerkerk en Mike Weston.

DE BUIT VAN VOS(S)

Het Veluws Dagblad van 17 mei meldde dat een buitengewoon opsporingsambtenaar in Putten op de Veluwe in het bos was betrapt bij het begraven van eendagskuikens voor de jacht op vossen en wilde zwijnen. En dat terwijl hij juist is aangesteld om dergelijke overtredingen aan te pakken. De zaak is overgedragen aan het Openbaar Ministerie. De politie regio Noord-Oost Gelderland start een intern onderzoek omdat een politieagent dezelfde overtreding zou hebben begaan. Deze man was echter niet op heterdaad betrapt. De kuikens in kwestie waren afkomstig van een broederij uit Putten. Ook daar onderzoekt de AID of het bedrijf zich schuldig heeft gemaakt aan strafbare feiten. Zo zie je maar weer dat opsporingsambtenaren, politie en jagers soms wel erg dicht bij elkaar staan en dat er veel ongewenste belangverstrengeling door kan bestaan. Het is goed dat dit soort zaken in de openbaarheid komt, zelfs ondanks een poging vanuit de AID om deze stil te houden!

De Leeuwarder Courant van 2 mei vermeldt dat een 72-jarige man uit Skarsterlân betrapt is bij het uitleggen van vergiftigd slachtafval. In zijn eigen jachtgebied werden enkele dode vogels (vier buizerds en een havik) gevonden. Na onderzoek bleken de dieren door het landbouwgif Aldicarp te zijn gedood. De politie besloot daarop twee achtereenvolgende nachten in het gebied te posten. De tweede nacht kon de man worden aangehouden. Hij bleek kort

daarvoor een beschermde kolgans te hebben geschoten. De politie vond ook vers slachtafval. Volgens de jager was het afval bedoeld 'om de buizerd de winter door te helpen'. De jachtvergunning van de man is voorlopig ingetrokken. De zaak ligt nu bij de rechter.

Overigens neem ik aan dat de KNJV deze man ook wel zal straffen. Ze gaan er toch zo prat op dat ze dit soort excessen hard aanpakken!

Het is al weer een poosje geleden, om precies te zijn op 16 maart, dat de jagers *hun* jaarlijkse nationale schoonmaakdag hielden. Dit grote nieuws was in diverse plaatselijke krantjes te lezen. Hier en daar wisten de schoonmakers zelfs een niets vermoedende Burgemeester of Scoutinggroep te strikken om hun slechte imago op te poetsen.

Met het idee dat het weer 'schoon' is in het veld, kunnen de jagers weer met opgeheven hoofd door het struikgewas sluipen (hopelijk zonder scouts achter zich aan) zonder te struikelen over een heimelijk achtergelaten koelkast of autoband.

In DIER, het tijdschrift van de Dierenbescherming, van maart/april was te lezen dat een jachttopzichter een boete van € 680,- en twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf was opgelegd wegens het illegaal uitzetten van fazanten. Bij de straf werd rekening gehouden met het feit dat de man ook al zijn baan kwijt was, alsmede zijn dienstwoning en zijn akte van Buitengewoon Opsporings Ambtenaar (BOA). De

betreffende jachtclub was bovendien ook nog eens veroordeeld tot een boete van € 6800,-.

In de eerste alinea van deze rubriek werd al geschreven over verstrengeling van belangen in het wereldje van de opsporingsambtenaren. Zou het geen goed idee zijn om eens al die BOA's onder de loep te nemen om het kaf van het koren te scheiden?

De afdeling fabels heeft het weer even heel goed gedaan bij de pers. Zo lezen we in de Gelderlander van 24 mei dat een lam na een aanval van kraaien dood in de wei werd aangetroffen. Het artikelje meldde verder dat Appie Ros, de eigenaar van het lam, weet dat er in Drente in korte tijd vijftig lammeren door kraaien zijn gedood. Wie nog meer van dit soort sterke verhalen weet te melden mag ze opsturen naar Walt Disney. Lukt dat niet dan kun je ze altijd nog naar mij opsturen.

Eind mei hebben onbekenden in de buurt van Lochem circa honderd roeken met parathion vermoord. Bij het Centraal Instituut voor Dierziekte Controle in Lelystad werden maïskorrels aangetroffen die gedrenkt waren in dit gif.

Op deze manier zijn er enkele kolonies langs het Twentekanaal getroffen door onbekende lieden die denken het heft in eigen hand te moeten nemen om zo van deze 'Lastige' vogels af te komen.

Voorals boeren in de omgeving hebben de pest aan roeken, omdat ze schade aan voer-kuilen veroorzaken. Maar daartegen zijn maatregelen genomen. De politie heeft in samenwerking met de AID op verschillende adressen huiszoeking gedaan, zonder resultaat. Dit aldus de Gelderlander van eind mei.

Iets over hengelsport. Volgens een NIPO enquête uitgevoerd in opdracht Stichting Vissenbescherming vindt vijftien procent van de Nederlandse bevolking de hengelsport niet sympathiek, niet educatief en een niet verantwoorde bezigheid. Bovendien noemt men het een dierenvriendelijke vrijetijdsbesteding. Vrouwen stellen zich hierbij nog kritischer op dan mannen. Ruim zestig procent van de duizend ondervraagden meent dat de vissen tijdens de vangst pijn, stress en angst hebben. Bijna vijftien procent vindt het onaanvaardbaar dat vis gewond raakt, terwijl ruim tachtig procent ervan overtuigd is dat het dier daadwerkelijk verwondingen oploopt.

Artikelletjes voor deze rubriek of voor de Knipselkrant kunt u sturen naar:
Harry Voss,
Olieslagershorst 103,
7328 NM Apeldoorn.

Kroondomein: hekken op de Veluwe blijven

Hilversum - Het Koninklijk Huis weigert de hekken rond het koninklijk bosgebied van het Kroondomein te verwijderen, zodat herten en everzwijnen zich vrij kunnen bewegen over de Veluwe. Dat meldde opperhoutvester dr. J. Kuper van het Kroondomein in het Radio 1-programma De Ochtenden.

Provincie Gelderland en de Veluwse bosbeheerders - waaronder Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten - halen afrasteringen geleidelijk weg zodat een aaneengesloten natuurgebied ontstaat waarin wild meer vrije ruimte heeft. De grootste boscijneraar op de Veluwe - Koninklijke Houtvesterij Het Loo - zegt daaraan niet te willen meewerken.

Kuper voor Radio 1: *'Die hekken staan niemand in de weg. Het is een verkeerd beeld om te denken dat wild over de hele Veluwe heen en weer trekt. Het wild heeft helemaal geen aandrang om zich over grote afstanden te verplaatsen, zoals je dat in Afrika ziet in natuurfilms. In de hekken bij het Loo zitten enkele openingen waardoor herten en zwijnen naar buiten kunnen als ze dat willen. Er gaat af en toe een beest in en uit.'*

In het tienduizend hectare grote Kroondomein leven naar schatting tweehonderdvijftig edelherten, honderd damherten en circa vierhonderd wilde zwijnen. Drie maanden per jaar zijn delen van het gebied gesloten voor publiek vanwege de hofjacht.

Kuper ziet in de hekken rond het Kroondomein enkel voordelen: *'Toen vorig jaar mkz uitbrak, bleek het wel heel erg handig om hekken te hebben op de Veluwe, want daarmee konden we het wild gescheiden houden om mogelijke verspreiding van mkz tegen te gaan. In feite zitten er geen nadelen aan het blijven bestaan van de huidige afrasteringen. Zowel voor het wild als voor de recreant vormen ze geen enkele belemmering'*.

Redactie

De Koninklijke Houtvesterijen (het Kroondomein) handhaven de hekken, rasters en roosters rond hun gebieden (foto: Geurt Besselink).

DASSEN

Al heel wat uren heb ik doorgebracht in de buurt van dassenburchten. Dassen laten zich niet makkelijk fotograferen. Het zijn schuwe dieren die doorgaans alleen boven de grond komen als het begint te schemeren. In voorjaar en zomer zijn de nachten korter, waardoor de das soms vroeger zijn burcht uit komt. Als je ze een tijdje observeert, ontdek je dat er regelmaat zit in het tijdstip waarop ze hun burcht verlaten. Ik heb gemerkt dat ze eerder naar buiten komen bij burchten die rustig zijn gelegen. Het komt voor dat de dieren zich al rond half negen 's avonds naar buiten begeven terwijl de zon pas rond tien uur ondergaat. Maar het gebeurt ook wel dat je een paar uur zit te wachten terwijl geen das zich laat zien. Dassen zien niet zo goed maar hebben wel een goede reuk en als de wind 'verkeerd' staat, zullen ze

zich niet laten zien. Zo kwam ik laatst ruim voor zonsondergang nog een das tegen. Al scharrelend kwam het dier dichterbij. Ik had de foto al in mijn hoofd maar was de wind vergeten. De das rook een vreemde geur, stak zijn neus in de lucht en ging er toen razendsnel vandoor. Als de wind goed staat, kun je ze soms heel dicht naderen. Ik weet nog dat er een keer één tot aan mijn schoen kwam. Het dier kwam vanaf een weiland een houtwal in lopen en ik liep door die houtwal op weg naar de wei. Het dier rook aan mijn schoen en ging er toen vandoor.

Dassen hebben in hun woongebied diverse burchten en het is altijd de vraag of je bij de goede burcht zit te wachten. Verscheidene keren heb ik een hele avond voor niets zitten wachten. Omdat je de dieren niet wilt verstoren, blijf je zo ver

mogelijk uit de buurt van de burcht. Dassen graven voor de lol en als een burcht gunstig is gelegen, wordt die generaties lang gebruikt en uitgebouwd. Zo weet ik een burcht die zo groot is als een half voetbalveld!

Doordat bij het fotograferen van dassen een telelens wordt gebruikt, krijg je van die ingedrukte beelden. Om eens een ander perspectief te krijgen, heb ik een keer de camera met groothoek objectief bij de burcht neer gezet. Door gebruik te maken van een kabel van dertig meter kon ik zelf op afstand blijven. En ik had succes. Bij de eerste poging was de voorgrond nog te onscherp. Bij de tweede poging heb ik wat meer 'gediafragmeerd' en dan zie je dat het een totaal ander beeld wordt. Het dier is niet beeldvullend aanwezig, maar de foto laat ook het gebied zien waar hij woont.

Verrassend was het dier niet bang voor de driepoot en voor het geluid van de camera kennelijk ook niet. Het statief trok wel zijn aandacht maar het stoorde hem verder niet. Als dassen 's avonds naar buiten komen, blijven ze even rond de burcht om hun vacht te verzorgen. Ze verzorgen ook elkaars vacht. Al snel daarna gaan ze echter op pad om voedsel te zoeken. Soms zijn ze maar een enkel minuutje op de plek waar je zit te wachten en verdwijnen dan tussen het struikgewas. Er achter aan lopen moet je absoluut niet doen want dan verstoor je ze. Dassen houden geen winterslaap maar ze doen het wel rustig aan in de koudste periode van het jaar. Ik ben wel eens sporen in de sneeuw tegen gekomen.

Geurt Besselink
www.natuurfotogeurt.nl

